

SUNUŞ

ANAYASA BİLİMİ YOLUNDA

Anayasa Hukuku Dergisi / Journal of Constitutional Law /Revue de Droit constitutionnel, 26. Sayısı ile basılı olarak okuyucuları ile son kez buluşuyor. Yayın yaşamına, sayı 27'den itibaren dijital mecrada devam edecek.

Türkiye'de bir ilk olan Anayasa Hukuku Dergisi, 2012'den itibaren ülkemizde, bölgemizde ve dünyada büyük siyasal ve anayasal altüst oluşlara tanıklık ettiğimiz bir döneme damgasını vurmuş bulunuyor. Anayasa, ülkemizde 'hukuk-siyaset ve toplum' gündeminin her zaman başında yer aldı. Ne var ki, son on beş yıla damgasını vuran siyasal ve anayasal olaylar, tarihimizde ilk olma özellikleri ile kendini gösteriyor.

Anayasal ve siyasal olayların başında gelen şu üç konu ve sorun, Anayasa Hukuku Dergisi'nin de hep gündemi oldu:

- Anayasasızlaştırma süreci,
- 15 Temmuz başarısız darbe girişimi ve OHAL KHK'ler,
- 2017 Anayasa kurgusu ve uygulaması.

Bu üç ayrı konu, aslında birbirinden ayrı olmayan süreçler olup, 2024 Türkiye gündemini de şekillendirmektedir. 'Anayasasızlaştırma- anayasal OHAL ve 2017 Anayasa kurgusu' sarmalı, "insan haklarına dayanan demokratik ve laik sosyal hukuk Devleti" gereklerinin öne çıkarılmasını yaşamsal kılmaktadır. Buna karşılık, "sivil anayasa" söylemi, sanal veya sözde anayasacılık gündemi karşısında, "demokratik Cumhuriyet" yanlıları, kararlı ve bütünlüklü bir anayasal söylem ve irade ortaya koyamamakta: böyle bir ayrışma, anayasal dezenformasyon ve Anayasa dışı fiili durum ve keyfi uygulamalar alanını genişletmektedir.

Bu durum ise, anayasal bilgilenme hakkı, Anayasa'ya saygı ve TBMM önünde sorumlu hesap verebilir bir Hükümet gereğini teyit etmekte; bu sayıda yer alan hakemli makaleler de bu üçlü gereklilikle büyük ölçüde örtüşmektedir.

Retorik ve Anayasalara Saygı (Rhetoric and Respect for Constitutions) başlıklı ilk makale (Doç. Dr. Şafak Evran Topuzkanamış), bunların başında gelmektedir. "*Doğru hakkındaki bilgimiz dilin dışındaki bir gerçekliğe dayanmıyor, savından hareket edecek olursak anayasalara saygı, retorik yoluyla inşa edilebilir mi? Ya da anayasa hukukuna dair elimizdeki tüm "akli" ölçütler, retorikle mi inşa edildi?*" sorularından hareketle yazar, ulaştığı sonuçla anayasal bilgilenme hakkını da vurgulamış olmaktadır: "*Hakikati soruşturmak, sınırlanamayan/sınırlandırılmayan belirsiz iktidarlar çağında anayasa hukukunun*

belki de en önemli amaçlarından biri haline gelmeye başladı. Hakikati belki bulamayabiliriz ama hakikati arama çabasını perdeleyen engelleri aşabilmek mümkün olabilir. Hukuk ve politika geriliminde anayasa hukukunun çalışma alanını, hakikat ve kanaat tartışmaları üzerinden biçimlendirebiliriz.”

Establishment of the Republic by Amending the Constitution: Revisiting the Theory of Constitutional Moment (Anayasayı Değiştirerek Cumhuriyetin Kurulması: Anayasal An Teorisini Yeniden Ele Almak) başlıklı inceleme (Doç. Dr. Serkan Yolcu), Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 29 Ekim 1923'te kabul ettiği hukuksal metnin hem bir 'anayasa değişikliği' ve hem de bir 'anayasal an' olduğu görüşü üzerinde odaklanmaktadır. Makale, öncelikle Cumhuriyetin ilanına giden yolu tarihsel bir perspektiften açıklamakta ve 1923 değişikliğinin yürürlüğe girme sürecini inceleyerek hukuksal niteliğini ele almaktadır. Bunun için, değişikliğin nedenlerini ve sonuçlarını ortaya koyan tarihi kayıtlar ve parlamento tutanakları incelenmekte; Türkiye'nin 'anayasal zamanını' eleştirel bir bakış açısıyla açıklayarak Cumhuriyetin kaderini sorgularken değişikliği 'anayasal an' teorisini yeniden gözden geçirme bağlamında ele almaktadır. Yazar, Ekim 1923'te yeni bir anayasal düzenin doğuşuna yol açan kritik dönemin, anayasa teorisi için özgün tartışma noktaları açtığı sonucuna varmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Yönetim Sisteminin Anayasal Kurgusu (The Constitutional Framework of the President of the Republic System) başlıklı makale (Doç. Dr. Bülent Yücel), Türkiye'nin yönetim düzenini köklü derecede değiştiren 2017 kurgusunun, 1982 Anayasası'nın öngördüğü yasama – yürütme ilişkilerini kapsamlı ölçekte farklılaştırmak suretiyle, yürütme odaklı bir anayasalı sistemin kurgusunu incelemektedir. Suiistimalci bir anayasacılık örneğini oluşturan 2017 düzenlemesini hazırlayan siyasal ortamın da anlatıldığı çalışmada, Parti Başkanlığı Yoluyla Cumhurbaşkanlığı ve Yürütme (PBDBY) demokratik meşruiyet, siyasal etkinlik ve hesap verebilirlik sorunsalları açısından tartışılmakta; denetim ve dengeleme düzeneğinin bütünüyle işlevsizleştiği bu yönetim kurgusunun yerine geçirilecek bir çözüm önerisi olarak parlamenter sistemin rasyonelasyonu ele alınmaktadır.

“Siyasal Rejimin Analizinde Kural ve Uygulama Ayrımı: İzlanda Örneği” (The Distinction Between Rules and Practice in the Analysis of the Political Regime: The Case of Iceland) başlıklı makale (Dr. Özge Çelebi), özellikle Kuzey Avrupa'da, genel oyla seçilen Cumhurbaşkanlarının anayasal çerçeve ve/veya siyasi uygulamalarla parlamenter rejim sınırları içinde kaldığı saptamasından hareketle, genel oyla seçilen ve güçlü anayasal yetkilerle donatılan İzlanda Cumhurbaşkanlarının siyasi teamüller doğrultusunda yetkilerin tümünü kullanmaktan kaçınarak, uzun süre boyunca anayasal yetkilerinin gerisinde durma yönündeki uygulama inceleme konusu yapılmaktadır.

“Kadının Ad Değiştirmeme Hakkı: İptal Kararı Sonrası Değişen Bir Őey Yok” (Women’s Right to Keep Their Own Last Name: Nothing Has Changed After the Annulment Decision) başlıklı makale (Dr. Nazile İrem Yeşilyurt ve Av. Doç. Dr. Meliha Sermin Paksoy), adın, kişinin bilinirliğine, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına hizmet eden kişilik hakkına dahil en önemli değerlerinden biri olduğu gerçeğinden hareket etmektedir. Buna rağmen TMK 187 ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin iptal kararı öncesi ve sonrasında bir kadın evlendiğinde soyadını değiştirmesi, kocasının soyadını alması veya çift soyadı taşımaya başlaması beklenmektedir. Boşandığında ise bu sefer TMK 173 uyarınca kadının soyadını tekrar değiştirmesi genel kuraldır. Kadınların kişilik haklarına bu müdahaleyi haklı kılacak daha üstün bir menfaat bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesi, üçüncü kez yaptığı somut norm denetiminde, evlenen kadını soyadını değiştirmeye zorlayan TMK 187’nin anayasa-ya aykırı olduğuna hükmetmiş ve bu maddeyi iptal etmiştir. Aynı kararda Mahkeme, evlilik sonrasında soyadını değiştirmek istemeyen kadınların dava açmak zorunda kalmalarını başlı başına bir hak ihlali olarak değerlendirmiş olduğu iptal kararı yürürlüğe girmesine rağmen uygulamada hiçbir Őey değişmemiştir. Yazarlara göre, evlenmekle soyadını değiştirmek istemeyen kadınlar herhangi bir hukuk mücadelesi iğine girmeden bu seğeneğe sahip olmalıdır.

Çevresel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme Taslağı (Draft International Covenant on Environmental Rights) çevirisi (Ar. Gör. Merve Alçık Engürülü), Anayasa Hukuku Dergisi’nin uluslararası gelişmeleri ne denli yakından izlediğinin bir göstergesidir. “Uluslararası bir Corpus Constitutional Hedefinde Vicesimus Quintus: Anayasa Hukuku Dergisi’nin Yirmibeş Sayısı” (Doç. Dr. Veysel Dinler), Anayasa Hukuku Dergisi’ne ayna tutmaktadır.

Anayasa bilimi yolunda nice yeni sayılara ilerlerken, iyi okumalar diliyorum.

İbrahim Ö. Kaboğlu

Aralık 2024